

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Гуляєвої Ольги Володимирівни
«Художньо-стилістичні домінанти культурних процесів
на Півдні України в 1960-1980-х роках»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
(доктор філософії) за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

60-ті роки ХХ ст. позначилися інноваціями в образотворчому мистецтві: розквітом поп-арту й ассамбляжів, появою концептуального мистецтва, мінімалізму, виникненням акціонізму, «ленд-» і «стріт-арту». У західному мистецтвознавстві «modern art» поступається «contemporary art». Отже роки, обрані для дослідження, є початком нового періоду в образотворчому мистецтві, вивчення якого важливо передусім для розуміння сучасного художнього процесу.

Для України, зокрема для Півдня, 60-ті роки були не менш знаковими. На жаль, навчальна література, присвячена проблемі розвитку українського мистецтва даного періоду, здебільшого орієнтована лише на вивчення нонконформізму й одеського акціонізму. Це пояснюється недостатніми науковими опрацюваннями й обґрунтуваннями зазначеного періоду у вітчизняному мистецтвознавстві. Дисертація спрямована якраз на виявлення й аналіз провідних стилів, напрямів і течій у живописі Півдня України 1960-80-х рр., що наочно переконує в актуальності і своєчасності наукового дослідження.

Авторський внесок у розробку проблеми полягає у тому, що у роботі вперше зібрано, систематизовано і проаналізовано значний за обсягом фактологічний матеріал, який стосується важливого і складного періоду в історії образотворчого мистецтва, виділено і проаналізовано художньо-стилістичні домінанти у живописі; охарактеризовано специфіку розвитку живопису в обласних центрах Півдня України в 60-х–80-х рр. ХХ ст., визначено стилістичні ознаки творчого доробку багатьох художників.

Особливої уваги заслуговують наступні науково-стратегічні моменти дисертації. По-перше, з огляду на те, що у роботі простежується звернення художників до модерністських тенденцій і критичного реалізму, йдеться про експерименти з ідеями «суворого стилю», а також про ремінісценції імпресіонізму і варіації фольк-стилю, доцільним і переконливим є здійснений автором аналіз історичної складової на виявлення художніх традицій.

По-друге, звернення до історичного минулого, як слушно зазначено в роботі, «дало змогу прослідкувати зародження і збереження художніх традицій, побачити новаторство, творчі зміни, а також звернути увагу на особливості розвитку мистецтва Півдня України» (С. 39). Безперечно, розгляд особливостей мистецтва України в контексті європейської культури забезпечує обґрунтованість низки фундаментальних положень. У зв'язку з тим, що в європейській моделі розвитку образотворчого мистецтва у вказаний період відбувається руйнування традиційних підвалин живопису, зокрема і засобів створення художнього твору, то в українському мистецтві, навпаки, простежується звернення до традицій. Отже, обраний підхід виводить дослідження на новий рівень розуміння сучасного образотворчого мистецтва.

Крім того, завдяки докладній історичній складовій, вивчення якої ґрунтується на дорадянській пресі, на матеріалах альбомів, каталогів тощо автору вдалося показати художні пріоритети нового покоління творчої інтелігенції 60-80-х рр. ХХ ст.

Важливо, що дисертантка безпосередньо звертається до аналізу оригінальних живописних творів, що зберігаються в музейних колекціях Києва, Одеси, Миколаєва, Херсона і приватних зібраннях. О. В. Гуляєва показує еволюційно-трансформаційні перетворення в живописі Півдня протягом десятиліть, досліджує діяльність провідних художніх об'єднань і організацій, виявляє особливості культурного життя Півдня України у 1960–1980-х роках, спираючись на матеріали державних архівів Одеської, Миколаївської і Херсонської області, архівів Національної спілки

художників України, музеїв, а також на численні праці мистецтвознавців, культурологів, краєзнавців, істориків.

У вступі, що відповідає усім нормативним вимогам, обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, фахово окреслено методи, обґрунтовано теоретичне і практичне значення роботи. Список опублікованих за темою дисертації публікацій відповідає встановленим вимогам і наочно показує дослідницьку діяльність дисертантки.

Структура дисертації є логічно виправданою, відповідає меті та завданням. Тема розкривається в різних аспектах від відбиття історії живопису до безпосереднього звернення до художнього досвіду учасників процесу.

У першому розділі, який базується на аналітичному, системному методі і методі класифікації, зроблено докладний аналіз історіографії, джерельної бази і теоретико-методологічних засад дослідження. Завдяки належній методиці, вивченню довідково-бібліографічної, науково-аналітичної, мемуарної літератури, аналізу архівних документів, статутів спілок, стенограм засідань дирекції виставок, критичних оглядів і рецензій робота є науково доказовою та документально переконливою.

Слід окремо відзначити наукову коректність автора до термінологічної бази дослідження. О. В. Гуляєва аналізує провідні дефініції, спираючись на праці теоретиків, логічно підводить до авторського поняття «художньо-стилістичні доміанти», як узагальнюючого на позначення напрямів та художніх пріоритетів у живописі Півдня України 60-х–80-х рр. ХХ ст., що також унаочнює теоретичне значення дисертації. Введення в обіг даної дефініції викликано необхідністю оновлення аналітичного наукового апарату сучасного мистецтвознавства.

У другому розділі здійснено системний і діахронний аналіз важливого і складного періоду в історії живопису, що спрямований на показ взаємодії художньої традиції та новації у творчій спадщині митців. Обрана методика аналізу проблеми, залучення великого обсягу фактологічного науково-

систематизованого матеріалу забезпечують достовірність результатів дослідження і вказують на наукову підготовку автора.

Вагомим щодо розкриття мети роботи є третій розділ, де здійснено докладний фаховий аналіз художньо-стилістичних домінант у творчості художників Півдня України у 60–80 роках ХХ століття. У центрі розгляду перебувають художньо-стилістичні домінанти. Важливо, що автор звертається передусім до персоналій, до творчої практики художників, виявляючи регіональні особливості. Слід зазначити, що розділ збагачує також уявлення про історію культури в даний період, охоплюючи широке коло проблем. Завдяки практичному досвіду художника, педагогічній практиці, знанням з історії та теорії культури автору вдалося зробити надійний аналіз художніх творів.

Втім, як будь-яке самостійне й новаторське дослідження, дисертація не позбавлена певних недоліків. У зв'язку з цим, хотілося б висловити деякі зауваження і побажання.

1. На достатньому рівні у роботі розкрито вплив європейського мистецтва на творчість художників Півдня у дореволюційний період, однак надалі європейський фактор майже не проглядається автором. Умови ізоляваності художників за радянського режиму зрозумілі, втім логічно було б простежити зв'язок художників-емігрантів з батьківщиною, зокрема, наприклад, Давидом Бурлюком, до творчості якого дисертантка звертається досліджуючи дорадянський період.
2. Дисертація в окремих місцях переобтяжена надлишковим фактичним матеріалом (наприклад, інформацією про художні виставки у 70-х р. у Миколаєві та 80-х р. Херсоні за участю митців з різних міст України (С. 95, С. 97), або проведення у травні 1983 року в Херсонському художньому музеї вечора, присвяченого Рафаелю Санті (С. 101)). У деяких місцях наявні інтерв'ю здебільшого буденного характеру (С. 95, С. 100). Зазначена інформація більш доцільною була б в монографічному, науково-популярному виданні, ніж у дисертаційному дослідженні.

3. У центрі розгляду перебувають спілки художників, які є цінним джерелом інформації і водночас об'єктом аналізу щодо з'ясування їх позитивного і негативного впливу на мистецькі процеси. На сьогодні актуальним є питання подальшої їх долі. Зважаючи на зазначене, цікава особиста думка дисертантки щодо доцільності їх діяльності в Україні сьогодні.

Наведені зауваження не знизили загальної позитивної оцінки дослідження, не вплинули на доказовість висновків принципово нової наукової праці. Усе сказане свідчить, що робота виконана на високому теоретичному та практичному рівні. У дисертації науково обгрунтовано й доказово проаналізовані проблеми, що мають істотне значення для подальших досліджень історії живопису та практики сучасного образотворчого мистецтва.

Автореферат повністю відповідає змістові дисертації, розкриває її основні наукові положення та має переконливу повноту і доказовість висновків. Не викликає сумніву особистий внесок автора у розробку заявленої теми та створення бази для повного масштабного вивчення історії живопису Півдня України.

Зміст, наукові положення й висновки роботи свідчать про те, що дисертація О. В. Гуляєвої *«Художньо-стилістичні домінанти культурних процесів на Півдні України в 1960–1980-х роках»* відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну
Херсонського національного
технічного університету

Підпис Білик А.А. засвідчую
Начальник ВК ХНТУ

А.А. Білик

М.В. Танська